

An Assessment on the Role of Accounting Science in Ensuring of Social Justice

M. Mustafa Kısakürek^{1,a}, Mehmet Demir^{2,b}, Öznur Arslan^{3,c*}

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Management, Kahramanmaraş, Türkiye

²Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Finance and Banking, Sivas, Türkiye

³Sivas Cumhuriyet University, Cumhuriyet Social Sciences Vocational School, Department of Accounting and Taxation, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 24/07/2023

Accepted: 29/11/2023

JEL Classification: M40, M41, O17

ABSTRACT

"Justice" is one of the most important issues that human beings focus on. The concept of justice has been studied in terms of both individual and social aspects throughout history and will be examined from now on. Income distribution has always been on the agenda throughout the history of humanity, but it has often been seen that justice cannot be established in this distribution. The disregard for the rights of the working class, which was formed by the industrial revolution in Europe, caused the social injustice in the society to become more evident and to be discussed loudly. All socio-economic problems involving the human factor can be solved by sharing reliable, accurate, and transparent information. Accounting science can play an important role in the fair distribution of total gains and losses in society. One of the stages in the establishment of social justice is the determination of the total income that will be the subject of distribution, and the science of accounting plays an important role in this determination. Again, accounting science and knowledge have a key role in the growth of businesses and thus in increasing the national income to be distributed, with the financial consultancy and information mission offered to businesses. In this study, the role of accounting science and knowledge in the establishment of social justice is emphasized. It has been discussed in which aspects this branch of science supports the correct determination and increase of income. It has been emphasized that compliance with professional ethical rules is important both in determining the income correctly and in increasing the income that will be the subject of distribution. As a result of the study, it has been concluded that accounting science and knowledge play important and valuable roles, especially in terms of economic development, combating the informal economy, correct calculation of income/profit, public disclosure and transparency.

Keywords: Justice, Social Justice, Income Distribution, Accounting Knowledge, Accounting Profession.

Sosyal Adaletin Tesisinde Muhasebe Biliminin Rolü Üzerine Bir Değerlendirme

Süreç

Geliş: 24/07/2023

Kabul: 29/11/2023

JEL Sınıflandırması: M40, M41, O17

Öz

İnsanoğlunun üzerinde durduğu en önemli konuların başında "adalet" gelmektedir. Adalet kavramı, tarih boyunca hem bireysel hem de toplumsal yönüyle incelenmiş ve incelenecektir. İnsanlık tarihi boyunca gelir dağılımı da sürekli gündemde olmuş ama çoğu kez bu dağılımda adaletin tesis edilemediği görülmüştür. Avrupa'da sanayi devrimiyle oluşan işçi sınıfının haklarının hiçe sayılması, toplumdaki sosyal adaletsizliğin daha çok belirginleşmesine ve yüksek sesle tartışılmaya başlanmasına sebep olmuştur. İçinde insan faktörü bulunan sosyo-ekonomik tüm problemler güvenilir, doğru ve şeffaf bilgilerin paylaşılmasıyla çözümlenebilir. Toplam kazanç ve kayıpların toplumda adil olarak dağıtılmasında muhasebe bilimi önemli roller oynayabilir. Zira sosyal adaletin tesisindeki aşamalardan birisi dağıtım konusunu olacak milli gelirin tespitidir ve muhasebe bilimi bu tespitte önemli görevler üstlenmektedir. Yine muhasebe bilimi ve bilgisi, işletmelere sunulan mali danışmanlık ve bilgilendirme misyonu ile işletmelerin büyümelerinde ve bu sayede dağıtılacak toplam gelirin artmasında da kilit role sahiptir. Bu çalışmada, muhasebe biliminin ve bilgisinin sosyal adaletin tesisinde oynadığı roller üzerinde durulmuştur. Bu bilim dalının hangi açılardan gelirin doğru tespitine ve artışına destek olduğu tartışılmıştır. Hem gelirin doğru olarak tespitinde hem de dağıtım konusunu olacak gelirin artışında mesleki etik kurallarına uyumun önemli olduğu vurgulanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda muhasebe biliminin ve bilgisinin özellikle ekonomik kalkınma, kayıtdışı ekonomiyle mücadele, gelirin/kârın doğru hesaplanması ve kamuyu aydınlatma ve şeffaflık açısından önemli ve değerli roller oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adalet, Sosyal Adalet, Gelir Dağılımı, Muhasebe Bilgisi, Muhasebecilik Mesleği

^a oznurkul@cumhuriyet.edu.tr
^c mehmetdemir@cumhuriyet.edu.tr

^b 0000-0001-5973-9107
^d 0000-0003-1796-7974

^e mkisakurek@ksu.edu.tr

^f 0000-0003-2351-4314

How to Cite: Kısakürek MM, Demir M, Arslan Ö (2023) An Assessment On The Role Of Accounting Science In Ensuring Of Social Justice, Journal of Economics and Administrative Sciences, 25(1): 39-50, DOI: 10.37880/cumuiibf.1331997

Giriş

Şüphesiz toplumlarda kargaşaya, huzursuzluğa ve hatta çatışmaya yol açan en önemli faktörlerden birisi, gelir dağılımında adaletin olmayışıdır. Bu yöndeki baskın algı bile toplumsal dayanışmayı olumsuz etkilemektedir. Fertler arasındaki muamelelerde adaletin tesis edilmesinde ortak akıl ile oluşturulan kanunlara ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak ihdas edilen bu kanunlar çerçevesinde hakkın hak sahibine verilmesiyle toplumsal barış, huzur ve güven sağlanabilir. Hiç şüphe yok ki kanunlar fertleri birbirlerinin hukukuna riayet etmesi hususunda uyarır. Devletin de her bir ferdin hukukunun korunmasında güçlü iradesi ve kudretiyle toplumda ortak akılla oluşturulan kanunların uygulayıcısı olarak haksızlığın karşısında durması beklenir.

Toplumda sosyal adaletin sağlanması için temel unsurların başında gelirin fertler arasında adil dağıtılması gelmektedir. Adalet, kısaca, hakkın hak edene verilmesi şeklinde tanımlandığında öncelikle dağıtımına konu olacak hak doğru olarak belirlenmelidir. Diğer bir ifadeyle tutarı doğru olarak tespit edilemeyen gelirin adil dağıtılmasından da söz edilemez. Ardından bu hakkın dağıtımında adaletli olunacak sistem kurulmalı ve işletilmelidir. İşte muhasebe bilimi, dağıtımına konu olacak parasal hakkın (gelirin) doğru ve güvenilir olarak belirlenmesinde ve işletmelere sunduğu danışmanlık faaliyetleriyle bu gelirin artırılmasında ve sürekliliğinde kendine özgü evrensel kural ve uygulamalarla önemli bir rol oynamaktadır. Bu rol, temel olarak mikro düzeyde işletmelerde ve makro düzeyde ülke genelinde icra edilmektedir. Mikro düzeyde işletme içi ve dışı ilgililere (işletme sahipleri, çalışanları, kredi kurumları vb.) dağıtılacak menfaatin adaletli olmasında işletmenin döneme ait kâr tutarının, aktif ve pasif yapının doğru hesaplanması gereklidir. Ayrıca ekonomik kalkınmanın sürekliliğinde ve büyümesinde de muhasebe bilimi kayda değer roller oynamaktadır. Makro düzeyde ise hesaplanan bu kâra göre vergi alınacağından toplam gelir, bir diğer ifade ile dağıtılacak toplam menfaat de doğru belirlenmiş olacaktır. Muhasebe biliminin sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutuna yaptığı katkıları dikkate alındığında dağıtılacak menfaatin büyümesinde önemli görevler üstlendiğini söylemek güç olmayacaktır. Ancak bu belirlemede, bütün işletmelerde aynı hassasiyetin gözetildiğinin varsayıldığı unutulmamalıdır.

Bu çalışmada amaç, muhasebe biliminin ve bilgisinin sosyal adaletin tesisine hangi açılardan katkı sağladığını tartışmaktır. Bu kapsamda olmak üzere muhasebenin sosyal adalete hangi açılardan ve nasıl katkı sağladığı ve sağlayabileceği teorik ve ampirik çalışmalardan hareketle belirlenmeye çalışılmıştır.

Adalet Kavramı

Adalet kavramının pek çok farklı tanımı yapılmıştır. Adalet; eşitlik, hürriyet, hak etme, erdem, hakkaniyet, dağıtım, doğruluk, tarafsızlık, denge, kemalat, vasat, iyi, yükümlülük, ihsan, adaletsizlik gibi kavramlar kullanılarak tanımlanmaya çalışılmıştır (Çoban, 2017: 257; Başer, Kalaycı Kırloğlu ve Kırloğlu, 2017: 1009; Kuşpınar, 2017:

312; Apaydın, 2018: 463; Pulat, 2017: 34; Kuçuradi, 2011a: 34; Tepe, 2019: 496; Kara, 2013:34). Bu kadar farklı kavramla anlatılmaya çalışılması, adaletin ne kadar çok boyutlu olduğuna işaret etmesinin yanı sıra bu kavramın sınırlarını çizmenin de bir o kadar zor olduğunu göstermektedir (Çakır, 2017: 560). Kuçuradi (2011a) adalete tek bir anlam yüklenememesinin sebeplerini toplumdaki ilişkilerin çeşitliğine, çokluğuna, ferdi tercihlerin çok hızlı farklılaşmasına bağlar.

Literatürde kabul edilen ortak bir tanımı olmamakla birlikte yapılan tüm tanımların özünde insanın toplumda nesne olarak görülmesini reddedip özne konumuna oturtulma çabası vardır (Çoban, 2017: 257; Erkızan, 2005: 137). Bir başka açıdan adalet; toplumda adil olmayan davranışlar sonucunda ortaya çıkan mağduriyetlerin ortadan kaldırılmasına, düzeltilmesine ve telafi edilmesine yönelik düşünce ve gayrettir (Başer vd., 2017: 1009). Diğer bir ifadeyle adalet insanın hak ettiğini almasına engel olan şeylerin bertaraf edilmesi için oluşturulan ilkeler ve yaptırımlardır.

Şüphe yok ki insanoglunun aradığı şeylerin başında, hakkının gasp edilmeden hayatını sürdürme isteği gelir. Bu istek herkesin ve her kesimin arzu ettiği üzerinde uzlaşmada zorlandığı ve tam olarak uygulanmasında sorun olan konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu istek karşılanmadığında fertlerin birbirine olan güven duygusu zedelenecek toplumlara ayrıştıran bir hastalık haline dönüşmektedir. Aslında herkes insanca hayatını sürdürmek için hakkını istemekte ve aramaktadır (Pulat, 2017: 30). Dolayısıyla tarih boyunca pek az şey/konu insanın toplumda neye hakkı olduğu konusu kadar ilgi uyandırmıştır (Hadduri, 2018: 11).

İnsanlık tarihi boyunca fertler arasındaki gelir dağılımı konusu sürekli gündemde olmuş ama çoğu kez bu dağılımda adalet; kültürel, sosyal, insani vb. birçok faktörlerden dolayı arzu edilen düzeyde sağlanamamış ve bu başarısızlıkta toplumda oluşan değerleri sürekli kendisi için isteme, hırs ile menfaatleri kendine çekme, güçlü olanların toplumun geneline ait menfaatleri kendilerinin hakkı olarak görme gibi insandaki temel içgüdüler etkili olmuştur. İnsanla ola gelen bu içgüdüler toplumlarda adaletin sağlanmasında en büyük engeller olarak karşımıza çıkmıştır (Nalçın ve Can, 2019: 467-468; Turan, 2020: 399-403).

Günümüze kadar yapılan tartışmalar, insanca yaşama hakkının nasıl sağlanacağı sorusuna verilecek cevaplar üzerinde yoğunlaşmıştır (Pulat, 2017: 47; Kuçuradi, 2011b: 15). Her bir teorisyen/düşünür "daha iyi nasıl yaşanır?" sorusuna içinde bulunduğu zamanın ve toplumun şartları çerçevesinde cevaplar arama ve bulduğu cevapları insanların faydasına sunma çabası içerisinde olmuştur. Adalet hakkında söylenenlerin farklı olmasında bu yaklaşım farklılıklarının rolünün olduğu ifade edilebilir. Burada en çok üzerinde durulması gereken konu, teorisyenlerin önerilerinin toplumda ne kadar karşılık bulabildiği ve uygulanabildiğidir. Diğer bir ifade ile mesele, "bulunan çözüm önerileri toplumun adil yaşama ihtiyacını karşılayabilmiş midir?" sorusuna verilecek cevapla ilgilidir.

Adaletin tarih boyunca sürekli gündeme gelmesinin belki en temel sebebi ona duyulan ihtiyacın daha belirgin bir biçimde fark edilmiş olmasıdır (Hadduri, 2018: 8-11). Bunda etkili olan en önemli faktör, teknolojideki olağanüstü gelişimin dünyayı sanal anlamda bir köye dönüştürmesidir. Dünyanın en ücra köşesinde meydana gelen bir olay hakkında bilgiye istenildiğinde ulaşabilmek tarihte hiç bu kadar kolay olmamıştır. Bu gelişmeler, adil ve müreffeh bir ortamda yaşamının herkesin doğal bir hakkı olduğu anlayışının kavranmasını hem hızlandırmış hem de bu anlayışın geniş bir coğrafyaya yayılmasının önünü açmıştır. İnsanın sosyal bir varlık olması, öteki ile iletişime geçme ve etkileşim içinde bulunma isteği bu süreci hızlandıran bir diğer önemli etken olmuştur. Dünyanın herhangi bir yerinde insan onuruna ve değerine yakışmayan adaletsiz davranışlardan haberdar olmadaki hız; bu adaletsiz davranışa verilen tepki ve tepkinin yaptırımları doğurması insanlara adalet arayışlarında yalnız olmadıklarını hissettirmiş ve adalet arayışını cesaretlendirmiştir (Kuçuradi, 2011a: 29; Kuçuradi, 2011b: 19; Kart, 2019: 23).

Sosyal Adalet Kavramı

Avrupa'da sanayi devrimiyle oluşan işçi sınıfının haklarının hiçe sayılması, toplumdaki sosyal adaletsizliğin daha çok belirginleşmesinde ve yüksek sesle tartışılmaya başlanmasında önemli bir faktör olmuştur (Taş, 2012: 61). Birçok düşünür/teorisyen sosyal adaletin tesisi konusunda görüşler ileri sürmüş ve bu kapsamda devletin rolünü tartışmışlardır.

Toplumda sosyal adaletin sağlanabilmesinde devletin müdahalesinin olup olmaması durumuna göre düşünürlerin görüşleri farklılık göstermektedir. Sosyal adaletin sağlanması için bir grup düşünür, devletin kontrolünün/müdahalesinin şart olduğunu diğer bir grup düşünür ise devletin piyasa üzerinde hiç müdahalesinin olmaması gerektiğini savunmuştur. Bunların dışında başka bir grup düşünür de bu iki uç görüş arasında orta yol olarak ifade edilebilecek sınırlı devlet müdahalesinin gerektiği böylelikle toplumda sosyal adaletin gerçekleştirilebileceği şeklinde bir görüş öne sürmüştür. Örneğin Nozick, sosyal adaletin sağlanmasında devletin müdahalesinin en az düzeyde olması gerektiğini; Rawls devletin müdahalesinin kaçınılmaz olduğunu ve Hayek ise devletin ara ara müdahale edebileceği bir piyasa adaleti tezini savunmuştur (Kocaoğlu, 2014: 38; Çoban, 2017: 257; Gökpinar 2008 225; Erdoğan, 2008: 10).

Rawls, iki sosyal adalet ilkesini öne sürer. İlkinde toplumdaki her bir ferdin hak ve sorumluluklarının eşit dağıtılması gerektiğini; ikincisinde ise sosyal ve ekonomik dağıtımdaki eşitsizliklerin ancak toplumun en alt kesiminin lehine olması durumunda kabul edilebileceğini savunur (Çakır, 2017: 166). Diğer bir ifadeyle Rawls, adil bir düzen içinde iş birliği yaparak yaşayabilmek için toplumdaki gelir düzeyi iyi olanların kendi istekleriyle gelirlerinin bir kısmını daha düşük gelirli olanlara aktarmaları gerektiğini ve buna ikna olabileceklerini söyler (Tarhan, 2020: 69). Dolayısıyla Rawls hakkaniyet anlayışı çerçevesinde toplumdaki tüm

fertlerin hürriyeti ve kaynakların adil bölüşümü üzerinden sosyal adaleti kurgular (Tarhan, 2020: 67).

Rawls'ın aksine Nozick, ferdi hak ve hürriyetleri kendi adalet anlayışının temelini koyar ve adaleti, ferdin toplumda sadece kendisiyle temsil edilebileceğinin (biricikliğinin) teminatı olarak görür. Bu yaklaşımının sonucunda da herkesin servet ve gelirinin tasarrufunun kendisine ait olduğu kendi rızası olmadan başka bir biçimde tasarruf edilemeyeceği tezini savunur. Dolayısıyla Nozick'e göre herkesin hür olduğu bir toplumda servetin ve gelirin yeniden dağıtılması düşünülemez (Tarhan, 2020: 69). Dolayısıyla ferdin hiçbir tasarrufuna hiçbir yapının müdahale edemeyeceğini öne sürer. Rawls'ın devletçi anlayışının aksine, Nozick devlet müdahalesinin neredeyse hiç olmadığı bir sosyal adalet tezi savunur (Tarhan, 2020: 70).

Hayek'e göre insan, yapmış olduğu fiillerin adil olup olmadığı hakkında değerlendirme yapabilir. Hayek, ferdin hiçbir müdahalesi olmadan toplumda oluşan durumun yeniden dağıtılmasından, denkleştirilmesinden söz edilmesini anlamlı bulmaz. Bundan dolayı Hayek, kendi içerisinde oluşan piyasaya devletin müdahalesinin sınırlı olması gerektiğini düşünmektedir. Diğer liberal düşünürler gibi sosyal adalet anlayışını çok kabul etmez (Tepe, 2019: 501).

Kuçuradi (2011a), sosyal adaletsizliğin giderilmesinde yoksunlukların paylaşılmasına, kazançların paylaşılması kadar ihtiyaç duyulduğunu öne sürer. Kuçuradi'ye göre sosyal adaletten tam olarak bahsedilebilmesi için toplumda yoklukların da eşit bir biçimde dağıtılması gerekir. Böylelikle refah, toplumun her kesimine adil bir biçimde dağıtılmış olabilir. Toplumda sınıflar arasındaki güvenin, barışın ve huzurun kalıcı olması, sağlanan imkânların sürekliliğine bağlıdır. Dolayısıyla sosyal adaletin tesis edilmesinde sunulan bir imkânın sürekliliğinin sağlanması, sunulan o imkânın varlığından daha değerlidir (Kuçuradi, 2011a: 19).

Görüldüğü üzere sosyal adaleti toplumda tesis etmek oldukça zor bir süreçtir. Zira sosyal adalet anlayışı, toplumda oluşan olumlu olumsuz değerlerin dağıtılmasında her kesimin hakkaniyetli davranması ve gerekli bilgi birikimine sahip olması gibi ön koşulların sağlandığı varsayımına dayanır. Sosyal adaletin sağlanmasında amaçta birlik olmakla birlikte izlenecek yolda farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bilginin Tanımı ve Özellikleri

Bilgi, insanların tarih boyunca hayatta kalmalarında, düşünce ve anlayışlarının gelişmesinde, davranışlarının değişmesinde, bir güç olarak diğerlerine üstünlük sağlamasında, daha iyi bir yaşam sürdürmelerinde önemli bir rol oynamıştır. Bilgi, insanın çevresindeki nesnelere, olayları anlamaya çalışma ve tanımlama çabası olarak ifade edilebilir. Bilginin tanımının bu kadar farklı yapılmasında her bir bilim dalının nesnelere ve olayları kendi perspektifinden görmesinin önemli olduğu söylenebilir (Uçak, 2010: 707-710). Dolayısıyla bilgiyi tek bir tanımla açıklamak oldukça zordur.

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde bilgi "insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü" olarak

tanımlamıştır (www.sozluk.gov.tr, 2020). Bir başka tanıma göre bilgi, önceden hazırlanmış kurallar çerçevesinde elde edilip işlenerek kişiler arasındaki paylaşım ile toplum içinde aktarılan ve bu aktarım sürecinde yeni şekiller alan tecrübe enformasyonudur (Öğüt, 2003: 9).

Endüstri devrimi ile birlikte hızlanan teknolojik gelişmeler toplumsal yapıda ve ticari hayatta değişimleri de beraberinde getirmiştir. Yeni teknolojilerle birlikte üretimin hızlanması, yaşam biçimlerinin buna göre şekillenmesi, endüstri toplumunun daha hızlı ve daha kısa sürede bir dönüşüm yaşamasına yol açmıştır. Endüstri toplumunda bulunan mekanik ilişkilere dayalı fiziki ürünlerin yanında işlenmiş bilgi içerikli teknolojik ürünler de yer almaya başlamıştır. Bilişim alanında bu olağanüstü gelişmeler bilgiye ulaşmayı tarihte hiç olmadığı kadar kolaylaştırmıştır. Dolayısıyla bilgi herhangi bir engelle sınırlandırılmadığından sürekli üretilebilir, iletişim ağları içinde taşınabilir, bölünebilir ve paylaşılabilir özellikleri ile bir üretim faktörü haline gelmiştir (Erkan, 2004: 205-208; Senn, 1995: 9).

Sadece şahıs değil herhangi bir organizasyon açısından doğru ve başarılı bir karar alma eyleminde önemli rol üstlenen bilginin taşınması gereken özellikleri vardır. Bu özellikleri maddeler halinde aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Onocak ve Demir, 2021: 6-7):

- Doğruluk
- Tamlık
- Zamanlılık
- İlgililik
- Ulaşılabilirlik
- Etkin Maliyet

Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe bilgi sistemi (MBS) işletme bilgi sistemlerinden biridir ve diğer sistemlerle en çok etkileşim içinde olmasından dolayı da en önemlileri arasında yer almaktadır. MBS, işletmenin kaynaklarını oluşturan unsurları, bu unsurların kullanım biçimlerini ve bu kullanım sonucunda varlıklarda meydana gelen artış ve azalışlar ile işletmenin mali açıdan durumunu açıklayan bilgileri üretmek bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir sistemdir (Acar ve Tetik, 2000: 13). Muhasebe, tüm ilgililerin benzer anlamlar yükleyeceği raporları üretip sunan ve dolayısıyla işletmenin finansal ve faaliyet sonuçlarının anlaşılmasını sağlayan bir sistem olduğundan "işletmenin dili" olarak nitelendirilmektedir (Onocak ve Demir, 2021:12).

Muhasebenin ürettiği bilgiyle ekonomilerin can damarı olan işletmelerin finansal yapılarının ve performanslarının doğru anlaşılması sağlanmaya çalışılır (Kısakürek ve Pekcan, 2005:107). Dolayısıyla muhasebe bilimine işletmenin mali durumunu ve performansını gerçeğe en yakın bir biçimde tespit etme ve bunları sunma gibi oldukça zor ama ekonomi ve toplum için hayati önemi olan bir sorumluluk yüklenmiştir (Kandemir, 2014: 40).

Girdi-işlem-çıktı şeklinde özetlenebilecek muhasebe bilgi sisteminde süreç, belgelerin elde edilmesiyle (girdi) başlar, kayıt ve tasnifle (işlem) devam eder ve

özetleme/finansal tabloların düzenlenmesi (çıktı) ile sonlanır. Muhasebe bilgi sistemiyle üretilen bu bilgilerin kanun ve muhasebe standartlarına uygun olması, işletme hakkında gerçeğe yakın bir durumu yansıtması bakımından yeterli kabul edilmiştir. Oysa yaşanan muhasebe skandalları, bu sistem tarafından üretilen bilgilerde yapılan hile ve yanıltıcı unsurların varlığı, kanun ve standartlara uygunluğunun yeterli olmadığını (Kandemir, 2014: 41), finansal işlemlerin mesleki etik ilkelerine riayet edilerek yürütülmesinin gerekliliğini acı bir biçimde göstermiştir.

Toplumlardaki gelişmişlik düzeyindeki artış insanlar arasındaki ticari ilişkilere de yansımış, dünyanın büyük bir kısmını neredeyse tek bir pazar haline getirmiştir. Ticari ilişkilerdeki bu yoğunluk ile karmaşıklık muhasebenin de evrilerek günün şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun bilgi üretmesini zorunlu kılmıştır. Toplumsal gelişmeyi etkileyen ekonomik, siyasi, sosyal ve çevresel birçok dinamik muhasebenin bugünlere gelirken kaydetme, rapor hazırlama ve sunma anlayışında yapısal değişimlere sebep olmuştur. Tersinden bir okumayla muhasebenin şu an geldiği nokta, ticari ilişkilerde ihtiyaç duyulan bilginin karşılanamamasından kaynaklanmıştır (Daştan, 2017: 1260).

Sosyal Adaletin Tesisinde Muhasebe Biliminin Ve Bilgisinin Rolü

Genel Bir Değerlendirme

Sosyal adalet ve muhasebe sürecinde üretilen bilgi arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Günümüze kadar yaşanan muhasebe skandalları ve suistimalleri muhasebede üretilen bilgilerin ekonomiyi nasıl olumsuz etkilediğini göstermesi açısından önemlidir. Bu yaşananlar aynı zamanda ileride yaşanabilecek büyük ekonomik krizlerde muhasebenin üzerine düşen sorumluluğun fark edilmesi için önemli bir uyarı olarak tarih sayfalarında yerini almıştır. Muhasebenin işletme sahiplerinin kârı makyajlama veya gizleme baskısından çıkarak sosyal, kültürel, çevresel unsurları da içeren bilgiler üretmeye yönelmesi gerekmektedir (Kandemir ve Kandemir, 2012: 21).

Kayıtdışı ekonomiyle mücadele, sermaye piyasasının etkinliğine katkısı, bilgi asimetrisini önleme, ticari ve finansal karar verme süreçlerine etkisi düşünüldüğünde muhasebe sürecinde üretilen bilginin ekonomik bir değeri vardır (Kalmış ve Dalgın 2011: 114; Özkan 2020: 168 ve Doğan 2018: 104). Muhasebe bilgisi insanların kararlarını değiştirerek ekonomiyi yönlendirebilmektedir.

Muhasebe sürecinde üretilen bilginin bu bilgiyi kullananları yanıltma riskini azaltmak için iç ve dış denetim mekanizmalarının etkin bir biçimde çalıştırılması gerekmektedir (Demir ve Onocak, 2021: 223). Muhasebe meslek mensuplarının oluşturdukları güçlü meslek kuruluşlarınca etik olmayan davranışlara karşı uygulanacak yaptırımlar muhasebenin bilgi manipülasyonunu önlemede önemli katkı sağlayabilir (Gençoğlu Gücenme ve Ertan, 2012: 15).

Muhasebe meslek mensupları, her biri diğerinden farklı uzmanlık isteyen alanlarda bütün çıkar gruplarına

bilgi sunmaktadır. Sunulan bu bilgilerle ekonomiyi etkileyen kararlar alınmaktadır. Dolayısıyla sunulan bilgilerin de güvenilirliği yüksek, doğru yönlendirmelerin yapılmasına katkı sağlayan mahiyette olması gerekir. Muhasebenin farklı alanlarında uzmanlaşan meslek mensuplarının kurumsal yönetim anlayışıyla gerçekleştirecekleri ortaklıklar bu alandaki ihtiyacı karşılayabilir (Kisakürek ve Alpan, 2010: 89).

Muhasebe sürecinde üretilen bilgiler kullanılarak işletme içinde veya işletme dışında örneğin para ve sermaye piyasasında yer alan yatırımcıların aldıkları kararlar, mikro ölçekte işletmeleri makro ölçekte ise toplumu ve ülke ekonomisini etkilemektedir. Dolayısıyla bu kararlar, gelirin bir kesimden diğer bir kesime aktarılmasında önemli rol oynamakta ve toplumdaki gelir dağılımını etkilemektedir. Bu durum muhasebenin ürettiği bilginin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Muhasebe mesleğini icra eden meslek mensuplarının muhasebe sürecinde üretilen bilgileri sosyal sorumluluk bilinci ile yerine getirmeleri kendilerinden beklenen bir davranıştır. Muhasebe biliminden kârı makyajlama veya gizleme amaçlı bilgi üretmek yerine tüm toplumun ihtiyaçlarına hizmet edecek mahiyette bilgi üretmesi beklenmektedir.

Daha önce de sosyal adaletin tesisinde öncelikle dağıtımına konu olacak hakkın doğru olarak belirlenmesi ve muhasebe biliminin de dağıtımına konu olacak parasal hakkın (gelirin) belirlenmesinde önemli roller oynadığı ifade edilmişti. O halde sosyal adaletin sağlanmasında muhasebe bilimine düşen en önemli görev ve sorumluluk; işletmelerin hem finansal hem de faaliyet durumunu doğru tespit etmesidir. Ayrıca dağıtımına konu olacak gelirin artırılması adına meslek mensuplarına bir takım görevler düşmektedir. Meslek mensuplarının yeni yatırım, iyileştirme, teşvik ve destekler hakkında işletmelere mali danışmanlık sunmaları, mikro düzeyde işletmenin makro düzeyde devletin toplam gelirini artıracaktır. Mesleğin icrasında mesleki etik ilkelerine uymaları ile de gelirin yasal olmayan mekanizmalarla bir kesimin (özellikle işletme sahiplerinin) lehine diğer kesimin ise aleyhine yöneliminin önüne geçilecektir. Muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini sosyal sorumluluk, dürüstlük, objektiflik, bağımsızlık ve tarafsızlık gibi ilke ve kavramlar temelinde icra etmeleri, işletmelerin finansal performanslarının doğru tespitinde ve sürdürülebilirliğinde önemli katkılar sağlamaktadır. Meslek mensuplarına düşen diğer önemli görev ise sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutuna katkı sunmasıdır.

Adaletin toplumdaki her ferdi kucaklayacak bir biçimde var olması için gerekli olan adil gelir dağılımında muhasebenin ürettiği bilginin büyük önemi vardır. Çünkü muhasebenin ürettiği bilgilerde denge, hesap verme, durumu anlama, şeffaflık, dürüstlük gibi kavramlar esas alınarak toplumla paylaşma sorumluluğu söz konusudur (Sürmen, 2016:15).

Muhasebenin dağıtımına konu olacak gelirin (maddi hakkın) belirlenmesinde ve artırılmasında oynadığı roller, aşağıda başlıklar halinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Ekonomik Kalkınmadaki Rolü Açısından

Toplumsal gelişmişlik “ekonomik” ve “bilimsel” bileşenlerle mümkün olmaktadır. Ekonomik bileşenin yükselen üretim sistemleri, sermaye hareketleri, özel mülkiyet, vergi politikası ve ticari ilişkiler; bilimsel bileşenin ise “felsefe temelli” üzerinde yükselen siyasal zemin, güzel sanatlar, hukuk ve kültürel referanslardan oluştuğu söylenebilir. Sonuçta hem ekonomik zenginliği hem de kültürel derinliği olan uygar toplumlar geleceğin dünyasında kendilerine yer bulmada diğerlerinden daha yüksek şansa sahiptirler.

Kalkınma, sadece, maddi unsurlardaki çoğalmayı değil eğitim, sağlık, barınma, beslenme, insan haklarından adil bir şekilde faydalanma, gelir dağılımında eşitliğin sağlanması gibi birçok faktörü içerisinde barındırmaktadır (Dibo ve Aytaç, 2017:170).

Muhasebe ve kalkınma ilişkisinin incelendiği çalışmalara (Civelek ve Durukan, 2001; Mutlu, 2007; Demir ve Onut: 2021) literatürde ulaşmak mümkündür.

Bir toplumun iyi ve düzenli işleyen mali ve ekonomik bir yapıya sahip olmasında, vergi gelirlerinin artırılmasında ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesinde doğrudan ve önemli etkiye sahip olan mesleklerin başında muhasebecilik mesleği yer almaktadır (Ertaş, 2002: 120). Zira muhasebe bilimi ürettiği bilgilerle, işletme adına alınacak kararlara ve ülkenin ekonomik göstergelerinin tespitine zemin oluşturmaktadır. Ekonomik hayatın sürdürülebilmesinde önemli olan bu kararlar yatırım yapma, yatırımdan vazgeçme, tedarik zinciri ilişkilerine devam edip etmeme, kazançların vergilendirilmesi, kredi verip vermeme, kârın belirlenmesi ve dağıtımı gibi konulardır. Bu kararların isabetli alınabilmesi de muhasebe bilgi sisteminin objektif, doğru, anlamlı finansal bilgileri sunmasına bağlıdır. Aksi takdirde hata ya da hileyle manipüle edilmiş finansal bilgiler kullanılarak alınan kararların sonucunda ekonomide yaşanan olumsuzlukların bedelini hem ülke insanları hem de bütün dünya ödemek zorunda kalmaktadır. Enron, Worldcom ve Parmalat gibi şirketlerin iflasları, muhasebe sürecinde yapılan manipülasyonların etkilerini görmede düşündürücü örnekler olabilir. Bu örneklerden hareketle muhasebe sürecinde üretilen bilgilerin doğrudan veya dolaylı olarak toplumun geniş bir kesimini ilgilendirdiği ve ekonomik refahını önemli ölçüde etkilediği söylenebilir (Kandemir ve Kandemir 2012: 120; Henry, Murtuza and Weiss, 2015: 74; Daştan, 2017: 1257).

Ekonomik kalkınmanın hızlı, etkin ve sürdürülebilir olabilmesi adına işletme faaliyetlerinin verimliliğinin artırılması ve bölgede yer alan bütün sektörlerin hareketlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle istisna, muafiyet ve teşviklerin işletmelere kullanılması ve bunlar hakkında bilgiler verilmesi; işletmeyle ilgili kararlarda muhasebe bilgilerinden yararlanılması işletme faaliyetlerinin hem verimli hem de ülkelerin kalkınma hamlesinde önemli olabilir. İşletme sahiplerinin teknik ve mali bilgilerinin ve yönetim tecrübelerinin yetersizliği, işletmenin büyümesinde önemli engellerdendir. Ancak muhasebe meslek mensuplarından mali müşavirlik hizmeti ve yatırım danışmanlığı gibi bilgiler alan işletmeler ise sağlam ve emin bir şekilde büyüme ve süreklilik hedeflerine ulaşabileceklerdir (Demir ve Onut, 2021:120).

Ekonomik kalkınmanın önemli göstergelerinden biri de işletmelerin faaliyetlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirmeleridir. Bu kapsamda, işletmeler muhasebenin ürettiği bilgilerden faydalanarak, faaliyetlerinin etkinliğini, performansını değerlendirebilmektedir. Bu kapsamda muhasebe verilerinin doğru ve güvenilir olmasının önemi artmaktadır.

Kayıtdışı Ekonomiyle Mücadeledeki Rolü Açısından

Kayıtdışı ekonomi pek çok yasa dışı faaliyetleri içeren ekonomideki olumsuzluklardan etkilenen aynı zamanda da ekonomiyi etkileyen oldukça karmaşık yapıdır. Temelinde ahlaki, sosyal, siyasi, psikolojik, hukuki, idari, ekonomik boyutları olan bir olgudur (Baldemir, Gökalp ve Avcı, 2005: 231). Kayıtdışı ekonomi gelir/kârların vergilendirilememesinden dolayı hemen her ülke için önemli bir sorundur. Kayıtdışı ekonomi pek çok farklı faktörlerden kaynaklandığından dolayı tespit edilmesi de zordur (Şahin ve Altunöz, 2020: 652). Böyle olmakla birlikte alınacak kararlarda kayıtdışı ekonominin ülke ekonomisi içindeki büyüklüğünün ve sebeplerinin tespit edilmesi oldukça önemli bir konudur (Elgin, 2012: 238).

Kayıtdışı ekonominin varlığı toplumda devlete olan güvenin yıpranmasına, adalet sistemine olan inancın zedelenmesine, ahlaki değerlerin yozlaşmasına, yasa dışı faaliyetlerin olağan karşılanarak yaygınlaşmasına ve gelir dağılımında sosyal adaletin sağlanmamasına yol açmaktadır (Şahin ve Altunöz, 2020: 651-653).

Kayıtdışı ekonomi farklı kavramlarla açıklanmaya çalışıldığından üzerinde uzlaşılan bir tanımı pek yapılamamıştır. Böyle olmakla birlikte tanımlarda genel olarak işletmelerin/kişilerin kazandıkları gelirlerin kayıtlara geçmesini istememeleri ve dolayısıyla ödeyecekleri vergiyi mümkün olduğunca azaltmak istemeleri vurgulanmıştır (Güler ve Toparlak, 2018: 219; Daştan, 2011: 187). Muhasebe açısından bakıldığında yapılan işlemlerin belgelendirilmemesinden muhasebe kayıtlarına girmeyen bütün ekonomik nitelikli faaliyetler kayıtdışı olarak görülmektedir.

Kayıtdışı ekonomi; toplumsal, ekonomik, sosyal, kültürel, ahlaki vb. birçok etkenden kaynaklanmaktadır. Bütün bu sayılan faktörlerin özünde ise insanların kazançlarını bir başkasıyla veya devletle paylaşmak istememelerinin etkili olduğu söylenebilir. Bunun da altında yatan temel unsur, mevcut refah seviyesinden aşağıya düşmemek veya refah seviyesini yükseltmek isteğidir (Baldemir vd., 2005: 234).

Ülkemizde mükelleflerin vergi kanunlarına uyumlarının artırılması ve kayıtdışı finansal işlemlerin izlenerek önlenmesi amacıyla, e-fatura kullanma ve e-defter tutma zorunluluğu getirilmiştir (Tektüfekçi, 2017: 80). Elbette kayıtdışı ekonomiyi yok etmek mümkün değildir; ancak bu uygulamalar kayıtdışı ekonomiyi yasal sisteme dâhil etmede önemlidir. Muhasebe mesleği de kayıtdışı ekonominin küçültülmesine değerli katkılar sağlayabilir. Muhasebe mesleği, özü itibarıyla belgelendirme temelli kayıt yapmakta ve meslek mensupları bu belgelerin doğruluğundan sorumlu tutulmaktadır. Muhasebe temel kavramları arasında yer

alan “belgelendirme” kavramı, muhasebeye konu olan belgenin hem sahte hem de muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı olmamasına dikkatleri çekmektedir.

Muhasebecilik mesleğini icra edenler, her yıl milyarlarca liralık iş ve işlemleri kaydetmek suretiyle işletmelerin finansal ve faaliyet durumlarını ortaya koymakta ve mali müşavirlik kapsamında da bunlara yön vermektedirler. Bu noktada meslek elemanlarından, icra ettikleri mesleğin bir kamu görevi niteliği taşıdığını unutmamaları ve mesleki etik ilkeleri perspektifinde meleklerini yürütmeleri beklenmektedir.

İşletmelerde kurulacak iç kontrol sisteminin ve bu çerçevede tesis edilecek muhasebe bilgi sisteminin iyi bir biçimde çalışması, kayıtdışı faaliyetlerin, kayıp ve kaçakları önlemesi bakımından önemlidir.

Muhasebe, mükellefle diğer çıkar grupları arasında bir aracı pozisyonundadır. İşletmelerin (veya ortakların) neyi açığa çıkarmak, neyi saklamak istedikleri konusunda muhasebe, diğer çıkar gruplarından çok daha fazla bilgiye sahiptir. Kayıtdışı ekonomi sorununa sadece muhasebe biliminin çözüm üretmesini beklemek yersiz veya yetersiz olabilir. (Akkoç ve Demir, 2011: 5; Özçelik, 2018: 76-79; Fırat, 2001: 84). Muhasebenin tarafsız ve gerçeğe en yakın olarak ürettiği bilgi kayıtdışı ekonominin azaltılmasına ve gelir dağılımındaki sosyal adaletin sağlanmasına yardımcı olabilir.

Gelirin/Kârın Doğru Hesaplanmasındaki Rolü Açısından

Gelir, bir bireye, bir topluluğa belli zamanlarda belli yerlerden gelen para olarak ifade edildiği gibi üretim ve hizmet süreçleri sonucu elde edilen parasal ya da nesnel getiri olarak da değerlendirilmektedir (DPT, 2001: 3). Gayrisafi milli hâsıla (milli gelir), ülke vatandaşlarının (yurt dışındakiler de dâhil) ekonomik faaliyetleri sonucu, belli bir dönemde ürettikleri mal ve hizmetlerin toplam parasal değeridir ve ekonomik büyümenin de en temel göstergesidir.

Günümüzde işletmeler yönetim anlayışı, ortaklık yapısı, sektör dağılımı, hukuki biçimleri gibi birçok alanda yapısal değişimler yaşamıştır. Bu durum büyük sermayelerin birikmesine, ulusal veya çok uluslu devasa işletmelerin kurulmasına öncülük etmiştir. Ekonomilerin büyüklüğünü, yönünü ve toplumun refah düzeyini ulusal veya çok uluslu işletmelerin faaliyet alanları ve üretim hacimleri belirlemeye başlamıştır. Dolayısıyla işletme yöneticilerinin aldıkları kararlar, toplumun ortak değerleri olan kaynakların verimli ve çevreye duyarlı kullanılmasında, elde edilen gelirin toplumun bütün katmanlarına hakkaniyetli dağıtılmasında önemli bir rol üstlenirler (Kandemir; 2014: 65; Arıcı ve Karğın; 2017: 229).

İşletme performansının belirlenen ilke ve yöntemlerle doğru olarak tespit edilmesi, muhasebenin temel görevlerindedir. Muhasebenin işletmelerin finansal durumu, faaliyet sonuçları, nakit akışları hakkında doğru ve güvenilir olarak hazırlayıp sunduğu bilgiler, yöneticilerin alacağı ve toplumun her kesimini olumlu-olumsuz etkileyen kararlarına yön vermesi açısından oldukça önemlidir (Öz ve Yavuz, 2015: 234; Özkan, 2020:

136). Bu kritik rolünden dolayı muhasebe bilimine ülkede üretilen gelirin hakkaniyetli dağıtılmasında çok önemli bir sorumluluk düşmektedir (Aysan, 2005: 15; Can, 2010a: 1). Muhasebe biliminin bu sorumluluğu, makul doğruluk düzeyinde kamu yararına olmak üzere bilgi isteyenlere bilgi akışı sağlaması esasına dayanmaktadır. Muhasebenin sağladığı bilgiler karar verme süreçlerini etkilediğinden ekonomide sağlanan kaynakların hakkaniyetli dağıtılabilmesinde çok önemli bir yeri vardır (Demir, Ülker ve Şenol, 2020: 1359). Gelirlerin adil dağılımında büyük engellerden biri olarak görülen asimetrik bilgiden kaynaklı haksız kazancın önüne, muhasebenin tarafsızlığının bir sonucu olan şeffaf bilgi sunumuyla geçilebilir.

Muhasebenin sunduğu bilgilerin gerçeği yansıtmaması ve güvenilir olmaması durumunda bu bilgilerden beslenerek alınan kararlar ekonomiyi olumsuz etkileyebilir. Böyle olmakla birlikte ekonomilerde yaşanan işsizlik, yolsuzluk, kayıtdışılık ve enflasyon gibi olumsuzlukların sadece muhasebeden kaynaklandığını ifade etmek de doğru değildir. Fakat muhasebe bilgi sisteminin iyi ve dürüst çalıştırılması bu olumsuzlukların daha az yaşanmasına önemli bir katkı sağlayabilir. Muhasebe meslek mensuplarının da muhasebe meslek etiğine, toplumun değer yargılarına, kanun ve standartlara uygun sosyal sorumluluklarının farkında olarak finansal bilgiler sunma yükümlülüklerini (Aysan, 2005: 8; Özkan, 2020: 150) yerine getirmeleriyle sorunun çözümünde daha büyük bir mesafe kat edilebilir.

Sosyal adaletin sağlanmasında milli gelirin toplumdaki her bir ferde hakkaniyetli olarak dağıtılmasıyla huzur, barış ve güven tesis edilebilir (Boratav, 1997: 9). Muhasebenin bilgi üretim sürecinde işletmelerin kârını olduğundan yüksek veya düşük gösterme değil toplumdaki bütün kesimin menfaatlerini göz önünde bulundurarak mesleki ahlak ve etik sorumluluklarını yerine getirme yükümlülüğü vardır (Kandemir, 2014: 66-67). Muhasebe bu sorumluluğunu muhasebe temel kavramlarıyla çerçevelenen sınırlar içerisinde hareket ederek yerine getirebilir (Can, 2010 b: 42-43). Mesela, muhasebe temel kavramlarından biri olan “sosyal sorumluluk kavramı”, işletme performansının muhasebe ilke ve standartları çerçevesinde doğru tespit edilmesi açısından muhasebe meslek mensuplarına bir rehber olabilir. Bu kavram; muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini ifade etmektedir. Dolayısıyla denilebilir ki sosyal sorumluluk bilinci adaletli olmanın bir gereğidir (Cüre, 2015: 101).

Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflıktaki Rolü Açısından

Şeffaflık, son yıllarda özellikle sermaye piyasalarında önemini artırmıştır. Şeffaflığın şirket düzeyinde benimsenmesi, yatırımcı haklarının korunması ve kamu güveninin kazanılması için bir gerekliliktir. 2000’li yıllarda yaşanan muhasebe skandalları, yatırımcıların hem finansal piyasalara hem de muhasebecilik mesleğine olan güvenini

derinden sarsmıştır. Yaşanan skandallardan sonra, yatırımcılar için, şirketlerin daha şeffaf finansal raporlama yapması ve denetçilerin daha etik davranışlarda bulunması önem kazanmıştır (Poroy Arsoy, 2008:18).

Şeffaflık ve hesap verebilirlik, sadece kamu yönetimi için değil özel sektör açısından da önemlidir. Bir ekonomide şeffaflık ve hesap verebilirlik düzeyi arttıkça, kayıt dışı ekonomi ve vergi kaybı buna paralel olarak azalacaktır. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan vergi artışı, kalkınmayı hızlandıracaktır. Şeffaflık ve hesap verebilirlik, kayıt dışı işlemleri azaltacağından, verginin tabana yayılmasının ve herkesten kazancına göre vergi alınmasının düzeyini artıracak ve sosyal adaletin tesisine katkı sağlayacaktır. Finansal işlemlere ait muhasebe kayıtlarının yapılmasında ve mali tabloların düzenlenmesinde şeffaflık ilkesiyle hareket edildiğinde, hem işletmelerin hem sektörlerin hem de ülke ekonomisinin durumu daha gerçekçi biçimde ortaya konulacaktır. Aynı zamanda bu bilgilere göre yapılacak değerlendirmelerin geçerlilik derecesi yükselecektir. Bu sayede kamu ve özel sektörde verimlilik sağlanarak kaynakların etkin kullanımı ve vergi adaleti yoluyla ülke kalkınması ivme kazanacaktır (Dızman ve Yanık, 2016: 338-341).

Menfaat sahiplerinin çıkarlarının korunması için, bu kişilerin eş zamanlı ve eşit bir biçimde doğru, ilgili ve güvenilir bilgilere erişmesi önem kazanmaktadır. Aksi halde, menfaat sahipleri arasında ortaya çıkacak bilgi asimetrisinden kaynaklı aşırı kazanç/kayıp ya da kâr transferleri hem işletmelere hem de finansal piyasalara olan güveni sarsacaktır. Dolayısıyla piyasa işleyişinin bozulması, piyasaların etkin olmayan bir şekilde çalışması ve sonuç olarak ekonominin olumsuz etkilenmesi söz konusu olacaktır (Canbaloglu, 2011: 9). Menfaat sahiplerinin eş zamanlı bilgiye ulaşması ise etkin bir muhasebe bilgi sistemiyle ve bu bilgilerin hızlı paylaşımıyla gerçekleşebilir. Muhasebe bilgi sistemi vasıtasıyla şirketler, iç ve dış çevrelerinin ihtiyaç duyduğu bilgileri sunmak ve raporlamak üzere hareket ederler.

Güvenilir, kapsamlı ve karşılaştırılabilir finansal tablolar ancak uluslararası alanda kabul görmüş muhasebe ve raporlama standartlarının benimsenmesi ile üretilebilir. Şeffaflık büyük ölçüde muhasebe uygulamalarıyla ilgilidir. Ancak, muhasebe ve raporlama standartlarını belirleyen kurumlar tarafından hazırlanan muhasebe düzenlemeleri çoğunlukla yatırımcıların ortak ihtiyaçlarına cevap verecek genel amaçlı ilkeleri belirlemede, diğer menfaat sahipleri için yeterli bilgi sağlamamaktadır. Bundan dolayı, artan şeffaflık ihtiyacı birtakım ek finansal ve finansal olmayan bilgilerin de kamuya açıklanması ile karşılanmaya çalışılmaktadır. İşletmelerde şeffaflık kültürü geliştikçe, kamuya açıklanan bilgilerin niteliği ve niceliği de artmaktadır (Poroy Arsoy, 2008: 17-31). Bununla birlikte, sermaye piyasalarında dünya çapında yaşanan entegrasyon hareketi ve uluslararası muhasebe ve raporlama konusundaki uyumlaştırma çalışmaları da kamuya açıklanan bilgilerin kalitesinin artmasını sağlamaktadır.

Sonuç

Bir toplumda oluşan kazançların toplumdaki herkese hakkaniyetli bir biçimde dağıtılması olan sosyal adalet, paylaşımındaki adaletin göstergesidir. Bu da insanların sosyal adaletin bir göstergesi olan milli gelirin toplumun her kesimine adil dağıtılması taleplerini haklı olarak artırmıştır. Sosyal adaletin toplumun her kesimini kucaklayacak bir biçimde yaygın olarak uygulanması ahlaki bir sorun olarak da kendini göstermektedir.

Sosyal adaletin sağlanamaması ülkelerin kendi sınırları içindeki bir sorun olmaktan çıkmış, bütün dünyanın en önemli sorunlarından biri haline dönüşmüştür. Dünyada barışın, güvenliğin ve huzurun sağlanmasının önünde en büyük engellerden biri olmuştur. Herkesin her disiplinin bu kördüğüm olmaya yaklaşmış sorunun çözülmesinde üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmesine, günümüzde geçmişte olduğundan çok daha fazla ihtiyaç vardır.

Muhasebe bilimi, işletmeler hakkında ekonomik değeri olan bilgi üretip bunu toplumla paylaşan bir sistemdir. Muhasebenin yasalarca belirlenen işletmenin finansal durumu ve performansı hakkında bilgi üretip sunması kadar kârın dağıtılması, öz kaynağın ve üçüncü kişilerin haklarının korunması, sosyal adaletin, güvenin, huzurun tesisi, mikro ve makro kalkınmanın ve verimliliğin sağlanması, ulusal güvenliğin geliştirilmesi gibi konularda da doğrudan katkısı vardır.

İşletmelerin değerinin ve kârının maksimum kılınmasında önemli unsurlardan biri doğru zamanda doğru kararların alınmasıdır. Ekonomiyi olumlu-olumsuz yönde etkileyen bu kararlar bilgiyle beslenir. Dolayısıyla bu bilgilerin gerçeğe ve ihtiyaca uygunluğu nispetinde alınacak kararların ekonomiye bir katma değer sağladığı söylenebilir. Şeffaflıktan ve gerçeği yansıtmaktan uzak, belirli çıkar gruplarının menfaatlerine uygun olarak tasarlanmış bilgilerle alınan kararlar, ekonomiyi küçülebileceği ve gelirin belirli bir kesimde toplanmasına sebep olabileceği bu durumun da sosyal adaletin sağlanmasına mani olacağı gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla muhasebe biliminin hiçbir çıkar grubunun menfaati doğrultusunda hareket etmeyen, tarafsız, gerçeği olduğu gibi vermeye çalışan bir anlayışla bilgi üretip sunması sosyal adaletin tesisinde oynadığı rol açısından oldukça önemlidir.

Gelir dağılımını olumsuz yönde etkileyen kayıtdışılık, enflasyon, faiz oranları, işsizlik gibi temel yapısal sorunları muhasebe bilimi kendisinden beklenenleri tam olarak yerine getirse bile ondan tek başına çözüm üretmesini beklemek pek gerçekçi olmayabilir. Yine de muhasebe bilimi sosyal adaletin sağlanmasında en az diğer unsurlar kadar sürece katkı sağlayabilir iç dinamikleri olan bir sistemdir. Muhasebe bilimi, toplumla paylaştığı bilgilerde sosyal sorumluluk bilinci, şeffaflığı, tarafsızlığı, gerçeğe ve ihtiyaca uygunluğu gibi uyması gereken temel kavramlarıyla ekonomilerde muhtemel olumsuzlukları önleme veya erken sinyal verme gibi bir görev ifa edebilir. Dolayısıyla muhasebenin sadece kâra odaklı bilgi üretip sunmasından daha ziyade, toplumun her kesimini

düşünmesi, yasalarca kendisine verilen dağıtıcı ve koruyucu rolünü de hakkaniyetli olarak yerine getirmesi üzerinde önemli bir sorumluluk olarak durmaktadır. Çünkü muhasebe sunduğu nitelikli bilgilerle, yazılı bir bellek oluşturma, karşılaştırma, denetleme, hesaplama, dengeleme, gelirin adil dağıtılması, geleceğin tahmin edilebilmesi ve planlanması, kayıtdışı ekonomi ile mücadele, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık gibi konularda oynadığı rollerle toplumda sosyal adaletin sağlanmasına önemli katkılar sağlayabilir.

Muhasebe eğitiminde etik ve ahlaki içerikli müfredatın verilmesi sosyal adaletin sağlanmasında muhasebeden kaynaklı olumsuzlukların giderilmesi açısından oldukça önemli bir adım olabilir. Muhasebe eğitimi alan öğrencilerin etik ve ahlaki davranma ve işlerini sadece mükelleflerinin çıkarlarını koruyarak değil aynı zamanda bireylerin ve toplumun da menfaatlerini koruyarak daha iyi bir iş yapmalarını teşvik edecek müfredatlar geliştirilmelidir (Özkoç, Çelik ve Gönen, 2005: 143; Gücenme Gençoğlu ve Ertan, 2012: 15; Henry vd., 2015: 72; Köroğlu ve Ersöz 2015: 136; Savcı ve Balioğlu, 2021: 58).

Elbette, muhasebe biliminden beklenen bu faydaların elde edilebilmesi için devletin denetim mekanizmasını etkili çalıştırması, muhasebe meslek odalarının meslek etiğini geliştirici ve bu etiğe uygun olmayan davranışları engelleyici çalışmaları sürekli olarak yapmaları ve muhasebe meslek mensuplarının da ürettikleri bilgilerin toplumun her kesimini az veya çok etkilediğini bilerek mesleklerinde tarafsız, bağımsız ve objektif hareket etmeleri gereklidir.

Yapılacak çalışma veya çalışmalarla, bu çalışmada teorik olarak aktarılan başlıklar, muhasebecilik mesleği ve meslek elemanlarınca üretilen finansal veriler, nitel ve/veya nicel araştırmalarla desteklenerek farklı açılardan analiz edilebilir.

Extended Abstract

The concept of justice, which is briefly defined as giving the right to the rightful owner, has always been discussed together with the history of humanity. Undoubtedly, one of the most important factors that cause turmoil, unrest, insecurity, and conflict between classes in societies is the lack of justice in income distribution. Even this perception negatively affects social solidarity. Factors such as inflation, unemployment, corruption, informality, high interest rates, and exchange rate fluctuations negatively affect the fair distribution of income both in every country and throughout the world. At the core of all this lies the desire of man to lead a more prosperous life and maintain his current situation by maximizing his own income, even though the other is negatively affected by it. This desire is often tried to be achieved either by force or by misdirecting the intelligence. This is a social problem that concerns everyone in the world, which has moral, political and economic dimensions.

Many thinkers have put forward various views on the provision of social justice. In these views, it was discussed whether there should be state intervention in the

establishment of social justice. One group of thinkers argued that the control/intervention of the state is a must, while another group of thinkers argued that the state should not have any intervention on the market. Apart from these, another group of thinkers put forward the view that limited state intervention is required, which can be expressed as a middle ground between these two extreme views so that social justice can be realized in society.

In solving these problems, accounting science also plays an active role in determining the monetary right (income) to be distributed, and more importantly, in increasing and maintaining this income through consulting activities it offers to enterprises, with its unique universal rules and practices. This role is mainly performed in enterprises. Internal and external stakeholders (business owners, employees, credit institutions, etc.) in order for the benefits (income) to be distributed to be fair, it is necessary to correctly calculate the amount of profit of the enterprise for the period, its active and passive structure. In addition, accounting science plays a significant role in the continuity and growth of economic development. At the macro level, since taxes will be levied according to this calculated profit figure, the total income, in other words, the total benefit to be distributed, will also be determined correctly. Considering the contribution of accounting science to the economic dimension of sustainable development, it will not be difficult to say that it plays an important role in the growth of the benefit to be distributed. However, it should not be forgotten that in this determination it is assumed that the same sensitivity is observed in all enterprises.

One of the important elements in maximizing the value and profit of businesses is making the right decisions at the right time. These decisions, which affect the economy positively or negatively, are fed with information. Therefore, it can be said that the decisions to be taken in proportion to the compliance of this information with reality and needs provide an added value to the economy. Decisions taken with information designed in accordance with the interests of certain interest groups, far from reflecting the truth and transparency, may shrink the economy as well as hinder the provision of social justice as it will cause income to accumulate in a certain segment. Therefore, it is very important for accounting science to produce and present information with an understanding that does not act in the interests of any interest group, is impartial, and tries to give the truth as it is.

The most important duty and responsibility of accounting science is to ensuring social justice; first of all, it is to determine the profit of the enterprises correctly. In addition, some duties fall on the members of the profession in order to increase the income that will be the subject of distribution. Providing financial consultancy to businesses about new investments, improvements, incentives and support by professionals will increase the welfare of the business at the micro level and the society at the macro level. By complying with the principles of professional ethics in the execution of the profession, it will prevent the

income is being directed to the advantage of one group (especially business owners) and to the detriment of the other part through illegal mechanisms.

Even if accounting science fully fulfills what is expected of it, it would not be rational to expect the solution of basic structural problems such as informality, inflation, interest rates, and unemployment, which negatively affect income distribution, from it alone. However, accounting is a system with internal dynamics that will contribute to the process at least as much as other elements in ensuring social justice. Accounting can perform a task such as preventing possible negativities in the economy or giving an early signal with its basic concepts such as social responsibility awareness, transparency, impartiality, compliance with reality, and needs in the information it shares with the society.

In the study, the roles of accounting science and knowledge in the establishment of social justice are emphasized. It has been discussed in which aspects this branch of science supports the correct determination and increase of income. It has been emphasized that compliance with professional ethical rules is important both in determining the income correctly and in increasing the income that will be the subject of distribution. As a result of the research, it was emphasized that internal and external audit mechanisms should be operated effectively in order to reduce the risk of misleading the users of the information produced in the accounting process (Demir and Onocak, 2021: 223). In addition, it has been stated that information manipulation can be prevented in accounting thanks to the sanctions that professional organizations established by accounting professionals will apply against unethical behavior (Gençoğlu Güçlendirme & Ertan, 2012:15). Accounting professionals offer information to all interest groups in areas where each of them requires different expertise from the other. With this information produced within the framework of public disclosure and transparency criteria, important decisions affecting the economy are made. Therefore, the information presented should be of a nature that will contribute to high reliability and correct orientation. It is important that the partnerships that professional people specializing in different areas of accounting will realize with the understanding of corporate governance can meet the needs in this area (Kisakürek and Alpan, 2010b:89).

It is an important responsibility that accounting considers all segments of the society rather than producing and presenting only profit-oriented information and fulfilling its distributor and protective role given to it by the law, in a fair manner.

Accounting can make important contributions to ensuring social justice in society with its roles in creating a written memory, comparison, auditing, calculation, balancing, equitable distribution of income, forecasting and planning the future, combating the informal economy, public disclosure, and transparency with the qualified information it offers.

Katkı Oranları ve Çıkar Çatışması / Contribution Rates and Conflicts of Interest

Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.	Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited
Yazar Katkıları	Çalışmanın Tasarlanması: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30) Veri Toplanması: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30) Veri Analizi: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30) Makalenin Yazımı: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30) Makale Gönderimi ve Revizyonu: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30)	Author Contributions	Research Design: : MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30) Data Collection: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30) Data Analysis: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30) Writing the Article: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30) Article Submission and Revision: MMK (%35), MD (%35), ÖA (%30)
Etik Bildirim	iibfdergi@cumhuriyet.edu.tr	Complaints	iibfdergi@cumhuriyet.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.	Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.	Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Kaynakça

- Acar, D. ve Tetik, N. (2000). *Tekdüzen Hesap Planına Uygun Genel Muhasebe*. Isparta: Tuğra Ofset.
- Akkoç, F.ve Demir, S. (2011). Kayıt Dışı Ekonominin Türkiye'deki Düzeyi İle Muhasebe Meslek Mensuplarının, Vergi Denetmenlerinin ve İşletme Yöneticilerinin Kayıt Dışı Ekonomiyi Algılamaları: Aydın İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 26, ss.1-12.
- Apaydın, H. Y. (2018).Adalet Nedir? *Mahiyet ve Keyfiyet Bilimname XXXV*. 1. ss. 459-476
- Arcı, D. N. ve Karğın, M. (2017). Muhasebe Bilgilerinin Kalitesini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Literatür İncelemesi. *Yönetim ve Ekonomi*. 24(1), ss.215-232.
- Aysan, M. (2005). Ekonomik Kalkınmada Muhasebe Denetiminin Rolü. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (27). ss. 6-17.
- Baldemir, E., Gökalp, M. F. ve Avcı, M.(2005). Türkiye'de Kayıtdışı Ekonominin MIMIC Model İle Tahminlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*. 10(2). ss. 231-243.
- Başer, D., Kalaycı Kırloğlu H.İ. ve Kırloğlu, M. (2017). Sosyal Hizmet ve Bauman: Sosyal Adalet. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10(2). ss. 1007-1020.
- Boratav, K. (1997). *100 Soruda Gelir Dağılımı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Can, A. V. (2010 a). Krizin Muhasebesi ve Muhasebenin Krizi. *Mali Çözüm Dergisi*. 97. ss. 21- 48.
- Can, A. V. (2010b). Muhasebe Ekonomik Terörün Bir Aracı Olabilir Mi? *Akademik Bakış Dergisi*. 19. ss. 1-9.
- Canbaloglu, N. A. (2011). Finans Sektöründe Kamunun Aydınlatılması Ve Türkiye'deki Uygulaması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Civelek, M.A. ve Durukan, B. (2001), Muhasebe Mesleğinin ve Muhasebecinin Türkiye'nin Kalkınmasındaki Rolü, V. Muhasebe Denetim Sempozyumu, 2-6 Mayıs, Antalya, İSMMMO Yayınları, No: 32.
- Cüre, S. (2015). "Adalet" Kavramı Bağlamında İslam Dini'nin Sosyal Sorumluluk Muhasebe Temel Kavramına Bakışı. *Akademik Bakış Dergisi*.47.ss.98-107.
- Çakır, M. (2017). Ali Fuad Başgil ve Sosyal Adalet Meselesi. *Muhafazakâr Düşünce*. 14(52).ss. 161-175.
- Çoban R. (2017). Sosyal Adalet, Eşitlik ve Sosyal Hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*.6(4). ss.252 – 260.
- Daştan, A. (2011). Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Önlenmesindeki Rolü: Doğu Karadeniz Bölgesine Yönelik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 25(2).ss. 181-204.
- Daştan, A. (2017). Muhasebenin Toplumsal Gelişime Katkısı: Türkiye'nin Muhasebe Bilgisi İhtiyacı. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 31(5). ss. 1253-1275.
- Demir, M. ve Onocak, D. (2021). Muhasebe Bilgisinin Çevresi ve Muhasebe Bilgi Kalitesini Artıran ve Azaltan Faktörler. *Journal of Academic Value Studies*, 7(3), ss. 210-230.
- Demir, M. ve Onut, S. (2021). *Bir Ekonomik Kalkınma Aktörü Olarak Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Mesleği*. Türkiye Ekonomisi Üzerine Güncel Araştırmalar, Ankara: İKSAD Yayınevi.
- Demir, M., Ülker, Y. ve Şenol, M. M. (2020). Muhasebe Temel Kavramları Açısından Muhasebe Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Sivas İlinde Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(2), ss.1358-1372.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2001). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT Yayını,
- Dızman, Ş ve Yanık, R. (2016). Türkiye'de Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğin Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Kaybı Açısından Ekonomik Kalkınmaya Etkilerinin Değerlendirilmesi, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt: 18 (Özel Sayı-1), ss 337-368.
- Dibo, M. ve Aytaç, D. (2017). Çin'de Büyüme ve Kalkınma: Binyıl Kalkınma Hedefleri Kapsamında Bir Değerlendirme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(3).ss. 165-186.
- Elgin, C.(2012). Vergiler ve Kayıtdışı Ekonomi: Bir Değerlendirme ve Türkiye Örneği. *ODTÜ Gelişim Dergisi*. ss. 237-258.
- Erkan, H. (2004). *Ekonomi Sosyolojisi*. İzmir: Barış Yayınları.
- Erdoğan, M. (2008). Adalet ve Eşitlik Muhafazakâr Düşünce Yılı: 4. Sayı: 15 s.9-22.
- Erkizan, H. N. (2005). Yeni-Aristotelesçi Sosyal Adalet Kuramı Bir Yeni Liberalizm Eleştirisi. *Hukuk Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar Dergisi*. ss.133-143.
- Ertaş F.C. (2002). İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Muhasebe Mesleği, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Fırat, H. (2001). Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Açısından Muhasebe Mesleğinin Misyonu ve Vizyonu. V. *Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu*. TÜRMOB Yayınları. 172. ss.77-102.
- Gökınar, M. (2008). Adalet Teorileri Perspektifinden 1982 Anayasamız. *TBB Dergisi*, Sayı 77 ss. 214-235.
- Gücenme Gençoğlu, Ü. ve Ertan, Y. (2012). Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Türkiye'deki Durum. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*.1.ss. 1-24.
- Güler, H. ve Toparlak, E. (2018). Türkiye'de Kayıtdışı Ekonominin Ölçümü ve Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırılması. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 11(1). ss. 209-220.
- Güler, H. ve Toparlak, E. (2018). Türkiye'de Kayıtdışı Ekonominin Ölçümü ve Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırılması. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 11(1). ss. 209-220.
- Hadduri, M. (2018). *İslam'da Adalet Kavramı*. Çeviren: Selahattin Ayaz, İstanbul: Yöneliş Yayınları.
- Henry, T.F., Murtuza, A. and Weiss, R.E. (2015). Accounting as an Instrument of Social Justice. *Open Journal of Social Sciences*. 3. pp.66-81.
- Kalmış H. ve Dalgın B. (2010). Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının Önemi ve Çanakkale'de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 46. ss.112-128.
- Kandemir C. ve Kandemir Ş. (2012). Enron Olayı'nı Doğru Okumak-I: Bir Çözümleme Denemesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*. Eylül. ss.103-123.
- Kandemir, C. (2014). Muhasebenin Ekonomi Politikası: Dış Dinamikler. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(1). ss. 38-74.
- Kara, M. (2013). Kur'an'da Adâlet Kavramı ve Güncel Değeri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 34. ss. 137-172.
- Kart, B. (2019). Sosyal Adaletsizlik, İnsan Hakları ve Mültecilik. *Possible Düşünme Dergisi*. 16. ss. 19-32.
- Kisakürek, M. M. ve Pekcan, A. (2005). Muhasebenin Ürettiği Bilgiye Farklı Açılardan Bakışlar. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 6(2). ss. 107-126.
- Kisakürek, M. M. ve Alpan, N. (2010). Muhasebe Meslek Ortaklığının Sağlayacağı Yararların Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Sivas Örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(2). ss. 85-101.
- Kocaoğlu, M. (2014). Robert Nozick: Adalet Teorisi ve Temel Kavramları. İmaj Yayınevi, İstanbul.
- Koroğlu Ç. ve Ersöz H. Ö. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Bakış Açılarında Kurumsal Sosyal Sorumluluk Muhasebe İlişkisi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*. 1(3) . ss. 123-153.

- Kuçuradi, I. (2011a). *Adalet Kavramı*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kuçuradi, I. (2011b). *Felsefe ve İnsan Hakları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kuşpınar, B. (2017). Adalet Kavramı Konusunda Gazâlî, İbn Arâbî ve Mevlânâ'nın Görüşlerinin Analizi (Çev. A. Y. Ümütlü). *Beytulhikme An International Journal Of Philosophy*.7 (2). ss. 303-328.
- Mutlu, A. (2007). "Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Muhasebesi (I)", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:33, Ocak, ss.178-187
- Nalçın, K., Can, A. V. (2019). Muhasebe Biliminin Bir Aksiyomu Olarak Adalet Kavramı. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 12 (2), ss. 461-474.
- Onocak, D. ve Demir, M. (2021). YMM'lerin Bakış Açılıyla Muhasebe Bilgi Üretiminde Kalite Sorunu. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınevi.
- Öğüt, A. (2003). *Bilgi Çağında Yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öz, Y. ve Yavuz, H. (2015). İşletme Yönetiminin Aldığı Kararlarda Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkisi ve Önemi: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Bir Araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 16(1).ss. 227-246.
- Özçelik, K. M. (2018). *Kara Para Aklama İşlemleri ve Kara Para Aklama İşlemlerinin Önlenmesinde Muhasebecinin Rolü Muhasebe, Finans ve İktisat Araştırma Örnekleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özkan, M. (2020). Dünden Bugüne Belirsiz Dünyada Muhasebe. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*. (18).ss.134-178.
- Özkoç, A.E., Çelik, M. ve Gönen, S. (2005). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*. (27).ss. 134-145.
- Poroy Arsoy, A., (2008). Kurumsal Şeffaflık ve Muhasebe Standartları, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, C.X, S II.
- Pulat, M. (2017). *Çağımızdaki Sosyal Adaletsizliğin Tarihsel Boyutu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Savcı, M. ve Balioğlu, İ. (2021). Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Kalitesinin Denetim Kanıtlarının Güvenilirliğine Etkisinin Değerlendirilmesi. *Journal of Emerging Economies and Policy*.6(1). ss. 52-63.
- Senn, J. A. (1995). *Information Tecnology In Business*. New York: Prentice Hall.
- Sürmen, Y. (2016). *Muhasebe-I*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Şahin, N. K. ve Altunöz, U. (2020). Muhasebe Biliminin Toplumsal Gelişime Katkısı Bağlamında Türkiye'nin Kayıt Dışılık Sorunu ve Ekonomik Büyüme İle İlişkisi. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 24. 649-676.
- Tarhan, B. (2020). John Rawls ve Robert Nozick'in Adalet Teorilerinde Hak Ediş: Çılgın Dünya Filmi Aracılığıyla Bölüşüm Problemine Bir Bakış. *Sinefilozofi Dergisi*. Özel Sayı. 63-77.
- Taş, Y. (2012). Toplumsal Sınıfların Değişim Sürecinde, Sendikalar ve Sendikaların Geleceği. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*. 1(1). ss. 60-80.
- Tektüfekçi, F. (2017) E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, C: XII Sayı: I
- Tepe, H. (2019). Adalet, Sosyal Adaletsizlik ve İnsan Hakları: Adalet ve İnsan Hakları İlişkisi Üzerine. *İzmir Barosu Dergisi*. ss. 491-509.
- Turan, R. (2020). İbn Sînâ Düşüncesinde Bir Erdem Olarak Adalet ve Sosyal Yansımaları. *Humanitas*. 8(16).ss. 394-413.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (TDK). <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 04.09.2022
- Uçak, Ö. N. (2010). Bilgi: Çok Yüzlü Bir Kavram. *Türk Kütüphaneciliği Yayınları*. 4. ss. 705-722.